

Sygn. akt V CSK 115/07

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lipca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Żyznowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Strus

SSN Dariusz Zawistowski

Protokolant Izabella Janke

w sprawie z powództwa T. O.
przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie [...] reprezentowanemu przez
Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa
o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 26 lipca 2007 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 7 listopada 2006 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w zakresie oddalającym powództwo
(pkt 1) oraz rozstrzygającym o kosztach procesu (pkt 2) i w tym
zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do
ponownego jej rozpoznania, a także rozstrzygnięcia o kosztach
postępowania za wszystkie instancje.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy oddalił powództwo o zapłatę kwoty 643 029,26 zł z odsetkami, przytaczając w uzasadnieniu swego rozstrzygnięcia, że Samodzielny Publiczny Zakład opieki Zdrowotnej – Specjalistyczny Szpital Zespolony [...] został wpisany do rejestru sądowego dnia 17 kwietnia 1998 r. Za zobowiązania tego Zakładu powstałe przed nabyciem przez niego osobowości prawnej odpowiada Skarb Państwa. Sąd orzekający nie podzielił twierdzeń powoda T. O. jakoby wskazany Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej zapłacił za zobowiązania jednostki budżetowej zaciągnięte do dnia 16 kwietnia 1998 r. łącznie kwotę 643 029,26 zł z tytułu wynagrodzeń pracowniczych i podatków od nich. Ustalił, że należność ta została wypłacona w okresie 23 kwietnia – 23 czerwca 1998 r. z uzyskanych środków budżetowych.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda T. O. dzieląc rozstrzygającą – w ocenie Sądów obu instancji – ustalenie co do pochodzenia środków finansowych przekazywanych Zakładowi Opieki Zdrowotnej przez Wojewodę [...].

W uwzględnieniu skargi kasacyjnej T. O. Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 12 lipca 2006 r., V CSK 187/06 uchylił orzeczenie Sądu Apelacyjnego i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego jej rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Nawiązując do wykładni przepisów prawa materialnego dokonanych przez Sąd Najwyższy oraz konieczności ustalenia w sposób jednoznaczny zakresu przedmiotu regulacji ugody pozasądowej z dnia 6 września 2000 r. – Sąd Apelacyjny odwołał się do danych wynikających z akt sprawy i stwierdził, że Wojewoda po 16 stycznia a przed 1 sierpnia 1998 r. przekazywał Szpitalowi środki pieniężne, w celach i wysokościach określonych poszczególnymi paragrafami w planie finansowym. Nie zwalniało to jednakże pozwanego Skarbu Państwa z obowiązku refundacji Szpitalowi środków przeznaczonych na wynagrodzenia pracownicze i podatki za czas przed 17 kwietnia 1998 r., kiedy to Szpital był prowadzony w formie powiatowej jednostki budżetowej, co wynikało z ustawy o zakładach opieki zdrowotnej. Środki finansowe otrzymane po dniu 16 kwietnia

1998 r. przez Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Specjalistyczny Szpital Zespolony [...] stały się z momentem przekazania środkami tego Zakładu. Skoro przeznaczono je na wynagrodzenia pracownicze oraz należne od nich podatki wymagalne za okres 1 marca do 16 kwietnia 1998 r., to wskazanemu Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej przysługiwało roszczenie o zwrot środków wyłożonych na ten cel. Ugoda z dnia 6 września 2000 r., zawarta pomiędzy Wojewodą [...] a Specjalistycznym Szpitalem [...], nie objęła tego roszczenia. Nadto Sąd Apelacyjny wskazał, że pozwany Skarb Państwa nie wykazał aby część z przekazanych środków została przeznaczona na spłatę tych właśnie zaległości. W odniesieniu do wysokości powództwa Sąd Apelacyjny uznał - jak to zostało określone żądanie powoda T. O. jako nabywcy wierzytelności, obejmującej zwrot należności pracowniczych i podatkowych, a przysługującej Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej [...] do wysokości 498 512,81 zł, obejmującej kwoty: 380 917,29 zł – wypłacone wynagrodzenie pracownicze za okres 1 – 16 kwietnia 1998 r., 24 130,45 zł – podatek dochodowy od należności pracowniczych z marca 1998 r., 70 597,93 zł – podatek od wynagrodzeń pracowniczych za okres 1 – 16 kwietnia 1998 r., 7 329,07 zł podatek od należności za dyżury za okres 1 – 16 kwietnia 1998 r., 4 092,31 zł – podatek od należności za tzw. zmianowość z okresu 1 – 16 kwietnia 1998 r., 10 498,38 zł podatek od premii wypłaconych w okresie 1 – 16 kwietnia 1998 r., 947,38 zł – podatek od gratyfikacji, odpraw i ekwiwalentów z okresu 1 – 16 kwietnia 1998 r.

Powyższe uznanie stanowiło podstawę do zmiany wyroku Sądu Okręgowego i uwzględnienie powództwa do wysokości 498 512,81 z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lutego 1999 r. Dalej idące powództwo uległo oddaleniu z zasądzeniem od pozwanego Skarbu Państwa na rzecz powoda T. O. 53 600 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

Skargę kasacyjną – opartą na obu podstawach przewidzianych w art. 398³ § 1 k.p.c. – wniósł powód T. O. Skarżący zarzucił naruszenie następujących przepisów prawa materialnego: art. 33, 40 k.c. i art. 80 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – przepisy reformujące administrację publiczną, art. 37 k.c. w zw. z art. 356 ust. 3, art. 53 ust. 1, art. 59 i art. 60 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 o

zakładach opieki zdrowotnej poprzez błędne uznanie, że jedynie część należności z tytułu uregulowanych przez samodzielną jednostkę podatków od wynagrodzeń pracowniczych za marzec 1998 r. i 16 pierwszych dni kwietnia 1998 r. odpowiada pozwany Skarb Państwa – Wojewoda [...].

Nadto powód zarzucał naruszenie przepisów postępowania tj.: art. 398²⁰, art. 398²¹ w zw. z art. 386 § 6 k.p.c. poprzez orzeczenie wbrew dokonanej przez Sąd Najwyższy wykładni prawa, art. 328 § 2 w zw. z art. 391 k.p.c. w zw. z art. 386 § 6 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak uzasadnienia wyroku w części oddalającej powództwo i wskazania przyczyn, dla których dowody uzasadniające uwzględnienie powództwa w części nie były wiarygodne, na tyle, by uwzględnić powództwo. Skarżący wskazał także na istotne braki uzasadnienia orzeczenia w zakresie rozstrzygającym o kosztach procesu, które zapadło z naruszeniem art. 98 w zw. z art. 108 i 109 § 2 k.p.c.

Wskazując na powyższe powód T. O. wnosił o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego jej rozpoznania z zasądzeniem na jego rzecz należnych kosztów postępowania, ewentualnie orzeczenie przez Sąd Najwyższy co do istoty sprawy przez uwzględnienie powództwa w całości z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. W piśmie z dnia 6 marca 2007 r. powód T. O. sprecyzował powyżej przytoczony wniosek i wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie oddalającym powództwo. Pozwany skarb Państwa - w złożonej odpowiedzi na skargę kasacyjną - wnosił o oddalenie tej skargi z zasądzeniem kosztów postępowania za instancję kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jeżeli skarżący z powołaniem się na obie podstawy skargi kasacyjnej kwestionuje zasadność zaskarżonego wyroku, to niezależnie od kolejności przytoczenia i uzasadnienia tych podstaw, w pierwszej kolejności wymaga rozważenia podstawa przewidziana w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., albowiem zarzuty w odniesieniu do prawa materialnego mogą być właściwie ocenione i rozważone tylko na tle ustalonego stanu faktycznego. Ponieważ przedmiot sporu i zaskarżenia w rozpoznawanej sprawie jest podzielny, to od woli strony powodowej zależy nie

tylko decyzja o zaskarzeniu w ogóle, lecz także kwestia zaskarżenia wyroku w całości lub w części. Powołane pismo strony powodowej z dnia 6 marca 2007 r. precyzujące zakres zaskarżenia, jest także wynikiem aktu dyspozycji strony powodowej a jego treść dostatecznie określa uszczerbek doznany przez skarżącego na skutek oddalenia powództwa w pozostałej części zaskarżonym wyrokiem. Tak wydzielone i określone – w skardze kasacyjnej – kwotowo pokrzywdzenie (gravamen) wyraża się dla powoda wartością oddalonego powództwa oraz nieuwzględnieniem w żądanej wysokości kosztów procesu za wszystkie instancje oraz kosztów postępowania kasacyjnego.

W tak określonym zakresie zaskarżenia przez stronę powodową, wyroku Sądu Apelacyjnego zmieniającego orzeczenie Sądu pierwszoinstancyjnego i uwzględniającego żądanie pozwu do wysokości 498 512,81 zł z ustawowymi odsetkami oraz oddalającego dalej idące żądanie, kontrola instancji kasacyjnej skupia się na koniecznych elementach uzasadnienia wyroku w zakresie oddalającym powództwo. W tym zakresie uzasadnienie zaskarżonego wyroku ogranicza się do (zniekształconego - jak można wnioskować wskutek oczywistego błędu pisarskiego) sformułowania „Dalej idące powództwo oddaleniu”. Wskazane uzasadnienie jest - w świetle obowiązujących przepisów - koniecznym elementem wyroku organicznie związanym z samym rozstrzygnięciem znajdującym wyraz w sentencji wyroku. To stwierdzenie o organicznym związku sprawia, że obowiązek uzasadnienia wyroku łączony jest z koncepcją należytego procesu w ramach którego muszą być respektowane zasady sprawiedliwości proceduralnej. Oczywiście tych zasad nie powinna pozostawać poza poziomem zrozumienia oraz świadomości Sądu rangi apelacyjnej, a działania sądu - niezależnie od instancji muszą mieścić się w ramach proceduralnej poprawności. Stanowią one jeden z najważniejszych elementów rzetelnej procedury. Minimalne wymogi w tym zakresie wyznacza z jednej strony nakaz podmiotowego traktowania stron, z drugiej zaś – zakaz arbitralnego działania sądu, który ujawnia zaskarżone orzeczenie w zakresie dotyczącym ustalenia wysokości żądania a czyni to w sposób rażący w odniesieniu do negatywnego dla strony powodowej rozstrzygnięcia. Uzasadnienie w tym zakresie wykazuje brak symetrii pomiędzy wkładem pracy stron i obowiązkami na nie nakładanymi a wyrażonym stanowiskiem przez Sąd

orzekający. W demokratycznym państwie prawnym niedopuszczalne jest bagatelizowanie uprawnień strony do otrzymania wyczerpującej informacji o przyczynach rozstrzygnięcia sporu z jej udziałem, podważanie zaufania do władzy sądowniczej i tym samym godzenie w wywiedzioną z art. 2 Konstytucji zasadę zaufania do państwa i stanowiącego przez nie prawa. Gwarancją braku arbitralności stanowi m.in. wydawanie rozstrzygnięć zawierających rzetelne, weryfikowalne uzasadnienie.

Brak w zakwestionowanym wyroku jakiegokolwiek uzasadnienia stanowiska Sądu drugiej instancji, co do oddalenia – w pozostałej części - powództwa, przesądza o uznaniu tego - o charakterze rażącym - uchybienia za mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Nie został bowiem przedstawiony proces myślowy oraz decyzyjny Sądu orzekającego w sposób umożliwiający dokonanie przez Sąd Najwyższy kontroli kasacyjnej (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 1999 r., III CKN 460/98 - OSNC 2000, nr 5, poz. 100).

Powyższe odnieść należy do zakwestionowanego rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego. Wskazany został jako podstawa rozstrzygnięcia tylko przepis art. 108 § 1 k.p.c., który stanowi, że orzekanie sądu o kosztach procesu oparte zostało na zasadzie unifikacji i koncentracji kosztów procesu. Wyklucza on rozdrabnianie kosztów procesowych według wyników pojedynczych środków zaczepnych i obronnych.

Z powyższych przyczyn skarga kasacyjna podlega uwzględnieniu (art. 398¹⁵ k.p.c.).